

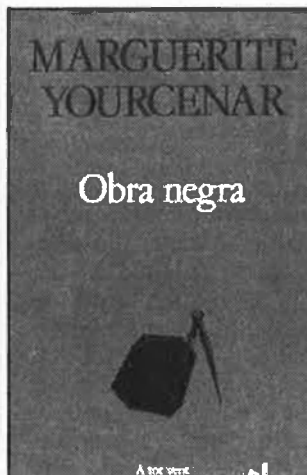
El risc del retaule

L'obra de Marguerite Yourcenar, a més de comptar amb dues novel·les històriques esplèndides, es dilata en poemes, narracions curtes, estudis i curiosos assaigs literaris. En un d'aquests l'autora comenta les dificultats de trobar la veu i el to propis dels homes que visqueren realment a l'època que prova de recrear per a nosaltres.

A *Les memòries d'Adrià* l'intent era quasi impossible: potser per això, la novel·lista francesa hi abocà el millor del seu art i aconseguí una obra mestra. A *l'Obra negra*, ambientada en el mogut segle de Montaigne, de Leonardo i de la Contrareforma, i ara bellament editada en català

per l'editorial Proa, les possibilitats de documentació eren molt més vastes. Astora comprovar la qualitat i la varietat de fonts que la Yourcenar ha compulsat per compondre el seu retaule.

De vegades s'enyora la serena i coherent, literària, delimitació del personatge de l'emperador Adrià, enfront de la calidoscòpica personalitat, feta de retalls, del fictici i arquetípic alquimista Zénon. El lector tarda a habitar-se a aquest ambient caòtic. Sols després d'aquesta aclimatació, assoleix d'assaborir la seua apassionada narrativa. Al capdavall, aquest era el risc. El segle XVI no és el temps assaonat de fruits en què declina una vella cultura. És una època d'angoixa. Sols po-



dia ser contat a través d'un mosaic de tensions contraposades, de cruentes expectatives, de malastre.

La peripècia vital dels personatges ens és exposada en profunditat i sense maniqueïsmes. Sovint, els enemics dialoguen mentre els amics s'estossen; en cap cas, però, no pot haver-hi la neutralitat. El món modern naix de l'an-

tic amb sang, i des de les pàgines d'aquest llibre podem observar les convulsions del part. Una novel·la pot ser un exercici de memòria, també de premonició.

Les estampes d'aquest retaule caòtic, esforçadament realista, segueixen parlant-nos a través dels segles. Un llibre on es pregunta per quina idea de progrés pot sorgir de l'invent de l'arma de foc o del refinament de les clàusules que fan possible l'exploració dels homes, on veiem poblacions senceres anorreades per un credo o savis perseguits simplement per tebiesa, davant els eternals valors del poder, no pot semblar-nos que parla de mons massa llunyans, abolits ni inimaginables. Perplexos, com els patètics personatges de l'obra, compremem que parla del nostre.

«Papanatismo»

Va el senyor vice-president del govern, i declara: «¿Hay un Estado federal en el mundo que tenga las competencias que las comunidades autónomas tienen en España? Ni uno. Ni en economía, ni en capacidad política, administrativa y económica (bis). Pero, ¿cual centralismo? Eso es papanatismo.»

Es el mal dels espanyols d'ofici: que han viatjat poc i malament, i que no llegeixen llengües estrangeres. Després, passa el que passa, i diuen les coses que diuen. Ara mateix, el senyor Guerra podria il·lustrar-se amb una miqueta de turisme privat pels EUA, Canadà, Suïssa, Alemanya Federal o Iugoslàvia, posem per cas. Potser hi descobriria coses com aquestes: el Quarter General de les Forces Aèries de New Jersey, els



guardacostes de la Marina de Texas, la policia de Baviera fent servei de duana a la frontera, el Quebec organitzant un referèndum per veure si els interessa o no seguir dins de Canadà i en quines condicions, els presidents de les repúbliques federades ocupant per torn la presidència federal de Iugoslàvia, que l'alemany a Ginebra és una llengua més estrangera que l'anglès... Recorde ara tot això i més coses, senyor vice-president, perquè jo sóc una miqueta *papanatas*: no per comparar, ¡Déu me'n guarde!

El punt de Mira

Corre la fama que D. Alfonso Guerra és persona cultíssima. No diré que no, però si un polític espanyol tan culte pot ser tan ignorant com per a afirmar coses com aquella, vol dir que els falla algun ressort essencial del cervell. Potser que Espanya ha de ser sempre exemple i model únic entre les nacions, siga *luz de Trento*, *faro de occidente* mostrant al món un futur universal de democràcia orgànica, o el que ara toque de ser. Per exemple: «Espana es el país más avanzado en tolerancia de costumbres de toda Europa», diu també Guerra. ¡Ai, Holanda, Anglaterra, Dinamarca i França, qui us ha vist tan avançats, i ara ens heu de venir al darrere!

El que ens passa a molts, ja veieu, és que ens ofega el *papanatismo*. No com a uns altres, que són gent tan moderna, mundanal i culta.

Joan F. Mira